

הפרק השני פותח בהבאת גט ממדינת הים. בפרק הראשון דנו באריכות בשליח שמגיע למדינת הים לא"י צריך לומר בפ"נ בפ"נ. המשנה פותחת גם כן בדיני שליחות אך באופן של שלילה וזה לשונה (שם טו.):

המביא גט ממדינת הים, ואמר: בפני נכתב אבל לא בפני נחתם, בפני נחתם אבל לא בפני נכתב, בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו, בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו - פסול.

הגמרא שואלת מדוע יש להביא בכלל את המשנה הנ"ל שהרי הכל כלול בפתיחת המסכת, וזה לשונה (שם):

הא תו ל"ל? הא תנא ליה חדא זימנא: המביא גט ממדינת הים, צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם! אי מההיא הוה אמינא צריך, ואי לא אמר - כשר, קמ"ל.

כלומר, נאמר במשנה הראשונה "המביא גט.. צריך לומר" היה הוה אמינא שרק לכתחילה, אך אם שכח השליח אזי בדיעבד כשר. ע"כ באה המשנה לומר שגם בדיעבד אין הכט כשר, ולכן יש לומר בפ"נ בפ"נ. הגמרא דייקא שהמילה 'צריך לומר' הכוונה רק לכתחילה, אך בדיעבד מותר.

ויש לדקדק האם המילה "צריך" מלמדת שאם נעשה או לא נעשה הדבר בדיעבד, אזי הדבר כשר? כך למשל מובא בטור לגבי ברכת הגומל (או"ח סי' רי"ט):

כתב רב אלפס צריך לאודווי באנפי י' וכ"כ הרמב"ם ז"ל אבל התוספות כתבו על הא דאמר אב"י וצריך לאודווי באנפי י' דכתיב וירוממוהו בקהל עם ואמר מר זוטרא והוא דאיכא תרי רבנן מינייהו דכתיב ובמושב זקנים יהללוהו ופריך ואימא עשרה ותרי רבנן קשיא. וכתבו כיון דלא אפשרטא עבדינן לחומרא ובעינן תרווייהו. ואם בירך אפילו בפחות מי' אין צריך לחזור ולברך **דלישנא וצריך** לאודווי באנפי י' משמע **דוקא לכתחילה**.

כלומר, לשון 'צריך' הכוונה רק לכתחילה, אבל אם נעשה בדיעבד, הדבר כשר. והקשה על הדבר בבית יוסף וזה לשונו (שם):

ואם בירך אפילו בפחות מעשרה אין צריך לחזור ולברך וכו'. זו היא סברת רבינו דדייק מלישנא דגמרא **ואין הדיוק נראה בעיני דאדברה לישנא דצריך משמע שיש עיכוב בדבר** וכן דעת ה"ר יונה כמו שאכתוב בסמוך.

סברת הב"י מתאימה לגמרא שלנו, שהרי "צריך" הינו לשון שלא תופס בדיעבד. כלומר, אם השליח הביא כבר גט ולא אמר בפני וכו', אזי הגט לא כשר גם בדיעבד (כך מובא בחוות יאיר).

אמנם יש שחלקו ואמרו בדיוק הפוך, שבדרך כלל לשון "צריך" הוא רק לכתחילה, אך בגט יש שינוי, וכך מובא בשו"ת באר שבע (סי' בט ועוד):

ובית יוסף כתב עליו אין הדיוק נראה בעיני דאדברה לישנא דצריך משמע שיש עיכוב בדבר ע"כ **נ"ל שהדין עם הטור כי גמרא ערוכה היא דלישנא דצריך משמע דוקא לכתחילה** בריש פ"ב דגיטין פריך הגמרא הא תו למה לי הוא תנא ליה חדא זימנא המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ומשני אי מההיא ה"א צריך ואי לא אמר כשר קמ"ל.

אמנם במקום אחר בטור ישנו סתירה, שהרי כתוב בדיני כתיבת סת"ם, ששבע אותיות צריכות תגין, ומשמע שהם מעכבות, וכך הקשה הט"ז (סי' רעד סק"ה):

בטור כתוב דהרמב"ם לא פסל אם חיסר את הזיוני"ן והרא"ש פוסל כיון דאיתא בגמ' אמר רבא שעטנ"ז ג"ץ זייני"ן וק"ל ע"ד דהא איתא בגיטין בריש פרק המביא תניין מ"ד צריך לומר ואי לא אמר כשר קמשמע לן בבא יתירא דפסול **אלמא דלישנא דצריך אינה מורה אלא לכתחילה וכאן נקט רבא לישנא דצריך!**

ע"כ חלקו האחרונים (עי' רע"א שם) בין שני סוגי "צריך", אחד על צריך על חפצא, והשני צריך על הגברא, וכך כתב במלא הרועים (הו"ד בדף על הדף):

וכתב לחלק דהיכי דאיתא "וצריך" על הגברא אינו אלא לכתחילה, ולהכי הכא שאיתא צריך שיאמר בפני נכתב ובפ"נ, ולגבי ברכת הגומל שאמרו "צריך" לאודי באפי' עשרה, דקאי **אהגברא**, אינו אלא **לכתחילה**. אבל לגבי שעטנ"ז ג"ץ איתא ז' אותיות "צריכות" זיון, על **החפצא**, היינו שזהו גדר האותיות, ומש"ה מעכב אף **בדיעבד**.

כלומר, שחז"ל אומרים 'צריך' על החפצא, אזי הדבר מעכב אפילו בדיעבד, אך שאומרים 'צריך' על הגברא אזי אין הדבר מעכב בדיעבד, אך צריך לעשותו לכתחילה. ונראה לענ"ד שעומק הדברים הם בהבנה האם הדבר משפיע על מבנה העולם כמו האותיות הכתובות בסת"ם, אזי צריך- הינו מעכב. אך דבר שתלוי רק באדם, הצריך מבטא ההשפעה של הדבר על הגברא, כגון ברכת הגומל בעשרה. שגם אם יגיד בפחות מעשרה, עדיין על עצמו הוא פעל באמירת ברכת הגומל.

נראה שא"כ ברור מדוע חז"ל הדגישו דווקא בשליח של גט, ש'צריך' הינו חייב. מפני שאולי היתה מחשבה שמדובר על הדין בשליח- בגברא, ולכן לא יעכב הדבר. לכן הדגישו חכמים במשנה נוספת, ש'צריך' במקרה של שליח הוא חייב (כתבה המשנה צריך ולא חייב, שהרי יש מקרים שלא חייב, שהרי אם יש שינוי הידיעת גט לשמה ועוד).